

УДК 330.341.1:008](477)(045)

Остропольська Зоя Миколаївна

*кандидат філософських наук, доцент кафедри
менеджменту культури та соціальних технологій
Харківська державна академія культури*

Остропольская Зоя Николаевна

*кандидат философских наук, доцент кафедры
менеджмента культуры и социальных технологий
Харьковская государственная академия культуры*

Ostropolska Zoya

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the
Department of Culture Management and Social Technologies
Kharkiv State Academy of Culture*

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В
СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ЕКОНОМІЧНІ ТА
СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ**

**ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ
В СОВРЕМЕННОМ УКРАИНСКОМ ОБЩЕСТВЕ:**

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ

**PROBLEMS OF FORMING OF INNOVATIVE CULTURE ARE IN
MODERN UKRAINIAN SOCIETY: ECONOMIC AND SOCIAL
ASPECTS**

Анотація. Зазначається, що в соціально-економічних умовах України проблеми формування та розвитку інноваційної культури набувають все більшої актуальності. Визначається поняття інноваційної культури та її особливості, що притаманні українському суспільству, ключові фактори, що впливають на формування та розвиток інноваційної культури в

соціально-економічному середовищі України. Звертається увага на роль підприємництва та підприємців як ключових суб'єктів впровадження інновацій, аналізуються суб'єктивні фактори та характеристики підприємця-новатора, що впливають на процеси формування інноваційної культури як складової культури підприємництва. Приділяється увага проблемі державного регулювання інноваційної діяльності, визначається роль держави в процесі формування інноваційної культури, наводяться основні механізми державного регулювання інноваційної діяльності та робиться акцент на інтеграції державних та ринкових механізмів регулювання інноваційної діяльності та формування інноваційної культури в українському суспільстві. Визначається роль людського ресурсу в формуванні інноваційної культури, аналізуються ключові проблеми розвитку людського капіталу з урахуванням специфіки соціально-економічного та історичного розвитку України. Наводяться приклади успішної інноваційної політики деяких країн, яка впливає на розвиток інноваційної культури. Робиться акцент на системі освіти та розвитку ключового ресурсу інноваційної діяльності – людського капіталу, в основі якого процеси інтелектуалізації робочої сили. Зазначається, що завдяки поєднанню ключових факторів інноваційного розвитку, а саме державного, ринкового та людського можливо формувати та розвивати інноваційну культуру, яка в свою чергу вплине на покращення ефективності підприємництва та економіки в цілому.

Ключові слова: інноваційна культура, інновації, підприємництво, державне регулювання, людський ресурс.

Анотація. Отмечается, что в социально-экономических условиях Украины проблемы формирования и развития инновационной культуры приобретают все большую актуальность. Определяется понятие инновационной культуры и ее особенности, что присущие украинскому обществу. Определяются ключевые факторы, которые влияют на

формирование и развитие инновационной культуры в социально-экономической среде Украины. Обращается внимание на роль предпринимательства и предпринимателей как ключевых субъектов внедрения инноваций, анализируются субъективные факторы и характеристики предпринимателя-новатора, влияющие на процессы формирования инновационной культуры как элемента культуры предпринимательства. Уделяется внимание проблеме государственного регулирования инновационной деятельности, определяется роль государства в процессе формирования инновационной культуры, уделяется внимание основным механизмам государственного регулирования инновационной деятельности, делается акцент на интеграции государственных и рыночных механизмов регулирования инновационной деятельности и формирования инновационной культуры в украинском обществе. Определяется роль человеческого ресурса в формировании инновационной культуры, анализируются ключевые проблемы развития человеческого капитала с учетом специфики социально-экономического и исторического развития Украины. Приводятся примеры успешной инновационной политики некоторых стран, которая влияет на развитие инновационной культуры. Делается акцент на системе образования и развития ключевого ресурса инновационной деятельности - человеческого капитала, в основе которого процессы интеллектуализации рабочей силы. Отмечается, что благодаря сочетанию ключевых факторов инновационного развития, а именно государственного, рыночного и человеческого возможно формировать и развивать инновационную культуру, которая в свою очередь повысит эффективность предпринимательства и экономики в целом.

Ключевые слова: *инновационная культура, инновации, предпринимательство, государственное регулирование, человеческий ресурс.*

Summary. *Marked, that in the socio-economic terms of Ukraine of problem of forming and development of innovative culture acquire all greater actuality. The concept of innovative culture and her feature is determined, that inherent to Ukrainian society. Key factors that influence on forming and development of innovative culture in the socio-economic environment of Ukraine are determined. Attention applies on the role of enterprise and businessmen as key subjects of introduction of innovations, human factors and descriptions of businessman-innovator, that influence on the processes of forming of innovative culture as a component culture of enterprise, are analysed. Paid attention to the problem of government control of innovative activity, the role of the state is determined in the process of forming of innovative culture, basic mechanisms over of government control of innovative activity are brought and an accent is done on integration of state and market mechanisms of adjusting of innovative activity and forming of innovative culture in Ukrainian society. The role of human resource is determined in forming of innovative culture, the key problems of development of human capital are analysed taking into account the specific of socio-economic and historical development of Ukraine. Examples of successful innovative politics of some countries, that influences on development of innovative culture, are made. An accent is done on the system of education and development of key resource of innovative activity - human capital there are processes of intellectualization of labour force in basis of that. Marked, that due to combination of key factors of innovative development, namely state, market and human it maybe to form and develop an innovative culture that in turn will influence on the improvement of efficiency of enterprise and economy on the whole.*

Key words: *innovative culture, innovations, enterprise, government control, human resource.*

Постановка проблеми. Для сучасних соціально-економічних процесів характерним є збільшення ролі та значення інновацій, саме вони відіграють вирішальну роль в реалізації та розвитку економічного

потенціалу, створюючи конкурентне середовище, сприяючи прояву креативності та прийманню нестандартних рішень суб'єктами господарювання та розвитку інноваційного підприємництва. Не останню роль в цих процесах відіграє інноваційна культура, саме вона забезпечує сприйняття інновацій та прагнення людей до їх створення, розповсюдження та підтримання. Розвинена інноваційна культура впливає на готовність та рішучість підприємництва впроваджувати зміни – від зародження ідей інновацій до комерціалізації розроблених інноваційних продуктів. Особливої актуальності та значення поняття «інноваційна культура» набуває при переході від індустріальної економіки до економіки знань (або інноваційної економіки).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що поняття «інноваційна культура» є відносно новим, воно викликає інтерес у багатьох науковців та практиків з інноваційної діяльності, які розглядають його в контексті економіки третього тисячоліття та акцентують увагу на ключових факторах впливу на інноваційні процеси, які в свою чергу формують інноваційну культуру, притаманну сучасному суспільству. Проблеми розвитку інновацій та інноваційної культури розглядаються на міжнародних та національних конференціях, всесвітніх самітах, висвітлюються на сторінках періодичних видань, зокрема такими фахівцями, як Бубенко П., Гусевим В. [2], Зухбою Д.С. [6], Назаренко Н.С. [9], Палехою Ю.І., Палехою О.Ю., Горбанем Ю.І. [10], Пилипенко О.В. [12] та багатьма іншими.

Формування цілей статті (постановка завдання). В контексті існуючого в науковій літературі дискурсу щодо формування та розвитку інноваційної культури, визначити сутність інноваційної культури, її особливості, що притаманні українському суспільству та виявити фактори, що впливають на формування інноваційної культури в сучасному соціально-економічному середовищі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерною ознакою сучасних соціально-економічних процесів є інтенсивне зростання інноваційної активності на глобальному рівні: збільшуються інвестиційні витрати на науково-дослідницькі розробки, змінюються системи освіти і професійної підготовки спеціалістів, створюються нові галузі виробництва, в основу яких покладено новітні технології, формуються національні інноваційні системи з розвинутою інноваційною інфраструктурою. В сучасній Україні означені вище процеси теж простежуються, але в дещо уповільненому вигляді, загальна інноваційна культура в нашій країні є ще недостатньо розвиненою. Потребують суттєвого удосконалення інноваційна структура, технологізація інновацій, вся система інноваційної суспільної свідомості.

В цьому контексті виникає питання: які фактори впливають на розвиток інноваційної культури? Це питання дуже актуально для сучасного українського суспільства, оскільки саме інноваційна культура є тою основою, що дає поштовх для розвитку інноваційного підприємництва та переходу до інноваційної економіки в цілому, але ж так само і підприємці є ключовими суб'єктами інноваційної діяльності, саме завдяки їх діям здійснюється впровадження інновацій.

Інноваційна культура є відносно новим поняттям, яке має декілька визначень. Розглянемо найбільш поширені визначення категорії «інноваційна культура». Інноваційна культура – це форма організаційної культури, що виникла наприкінці ХХ ст. як адаптація до прискорення змін у виробництві, бізнесі та суспільстві [7, с. 237]. Інноваційна культура розглядається як складова інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної та соціально-психологічної підготовки особистості і суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах [11, с. 45]. Інноваційна культура – це система цінностей, що відповідають

інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості [5].

Окремої уваги в цьому контексті заслуговує поняття «інформаційна культура» як складова інноваційної культури. Економічна, духовна та соціальна модернізація українського суспільства пов'язана зі становленням та розвитком інформаційної культури [10]. «Третє тисячоліття називають суспільством знань і високих технологій. Інформація у такому суспільстві стає першочерговою потребою, продуктом людської діяльності, джерелом знань, основою планування, прогнозування і моделювання, одним з чинників прийняття рішень і управління процесами у суспільстві, освіті й техніці» [10, с. 17]. Завдяки розвитку інформаційної культури забезпечуються національні інтереси, поліпшується керованість економікою, розвиваються наукомісткі виробництва та високі технології, зростає продуктивність праці, вдосконалюються соціально-економічні відносини, збагачується духовне життя та відбувається подальша демократизація суспільства [10].

Розглядаючи інноваційну проблематику, окремі автори ставлять питання: «Що є причиною гальмування інноваційної діяльності в Україні?» Вважається, що успіхи інноваційного розвитку є пропорційними від обсягів фінансування науки і техніки. Але при цьому не враховується такі чинники, як низька ефективність, слабкість самої інноваційної системи, наявність відповідного людського капіталу, спроможного вести ефективну інноваційну діяльність на етапах розробки, випуску і продажу продукції та рівень інноваційної культури суспільства в цілому.

Одним зі шляхів вирішення проблеми впровадження інновацій та формування інноваційної культури допоможе чітке уявлення про набір характеристик, компетенцій, навичок та здібностей сучасних підприємців-

новаторів. Таке розуміння дозволяє більш ефективно проводити підготовку підприємців, які здатні реалізовувати інноваційні програми. Впровадження інновацій в господарсько-економічній діяльності залежить від активності підприємців та рівня їх інноваційної культури. «Основними суб'єктами інноваційної діяльності є підприємці – не вчені та інженери, що створюють нове знання, не посередники, що сприяють комерціалізації таких знань, не державні інституції, що визначають правила гри на ринку і фінансують деякі початкові етапи інноваційного циклу» [2, с. 84].

Важливою в цьому контексті характеристикою є розвинута уява підприємця, яка дозволяє йому бути першим серед багатьох, мати змогу не бути обмеженим стереотипами та традиційними підходами, що в свою чергу впливає на реалізацію творчого потенціалу; друга ключова характеристика – це воля до перемоги, прагнення до успіху, що досягається у боротьбі з суперниками та самим собою, виступає як головний мотив підприємницької діяльності; третя ключова характеристика – це радість творчості (описана ще Й. Шумпетером), яка досягається за рахунок самостійного ведення справ; четверта складова особистості підприємця – ерудиція не тільки у вузькій предметній галузі, якою він займається, але й практично у максимальному колі суміжних проблем; п'ята якість особистості підприємця – вміння формувати мережу взаємодії та функціонувати в глобальному середовищі [6].

Існує певна взаємозалежність суб'єктивних та об'єктивних причин та факторів впливу на якість підприємництва, а отже й впровадженню інновацій. Зазначені вище характеристики відносяться до суб'єктивних факторів розвитку і реалізації інноваційного потенціалу підприємця та підприємництва в цілому. Але ж існують і об'єктивні обставини, що вплинули на формування та розвиток інноваційного підприємництва, підприємницької та інноваційної культури в Україні. Головна серед них – це особливості історико-культурного розвитку української нації.

Найслабшою ланкою в інноваційному процесі залишається сфера підприємництва, зокрема вітчизняна культура підприємництва.

Одне з ключових місць у процесі впровадження та розвитку інновацій та формування інноваційної культури є державне регулювання інноваційної діяльності. Вплив держави має бути спрямований на максимальну підтримку власного інноваційного потенціалу, провідних наукових і конструкторських центрів, а також на забезпечення реалізації науково-технічної політики, що відповідає світовому рівню. Це означає, що Україна має обрати такі напрямки розробки «високих» технологій, для реалізації яких у державі вже створено реальні передумови та наявний відповідний науково-технічний потенціал виходу на передові позиції світової науки і техніки. Заходи державного регулювання інноваційної діяльності мають бути спрямовані на всебічне заохочення підприємництва та приватної ініціативи [13, с. 46].

Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом: визначення інноваційних пріоритетів і формування інноваційних програм державного, галузевого та регіонального рівнів; створення правової бази для державної підтримки інноваційних проєктів і інноваційної діяльності; стимулювання фінансово-кредитних установ, що кредитують інноваційні проєкти; сприяння розвитку сучасної інноваційної інфраструктури; формування та розвиток інноваційної культури [11, с. 81].

Інноваційна політика є одним із важливих інститутів держави. Закон України «Про інноваційну діяльність» головною метою державної інноваційної політики визначає «створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції» [5].

Багатоаспектність та динамічність сучасних інноваційних процесів потребують координації дій усіх дієвих осіб науково-інноваційного циклу: науково-технічних та підприємницьких структур, споживачів інноваційної продукції та суспільних організацій, державних органів та політичної опозиції. З цією метою у світовій практиці створюються консультаційні ради, комісії, асоціації, круглі столи та ін. У багатьох країнах розповсюджено співробітництво державних університетів та промислових компаній, а також спільне фінансування спочатку безприбуткових інноваційних організацій. В цьому випадку бізнес отримує швидкий та безпосередній доступ до передових технологій, а вищі навчальні заклади від цього мають фінансування своєї матеріально-технічної бази для навчання студентів [3, с. 137]. Все це позитивним чином впливає на інноваційну активність та процеси формування інноваційної культури в суспільстві.

Треба зазначити, що тільки шляхом поєднання державного та ринкового механізмів регулювання економіки можна досягти ефекту у впровадженні та розвитку інновацій та інноваційної культури суспільства. Тут можна навести приклад розквіту міста-держави Сінгапур в Південно-Східній Азії, де найбільш яскраво проявилася роль системи державного регулювання та влади в проведенні політики модернізації. Сьогодні Сінгапур належить до тих небагатьох країн Азії, мешканці якої, за класифікацією Всесвітнього банку, відносяться до «золотого мільярду». Лише півстоліття тому ця країна перебувала у катастрофічному становищі через відсутність природних ресурсів, промисловості, з переважанням неосвіченого населення, торговою блокадою сусідів. Забезпечення можливостей для прибуткової і прозорої діяльності інвесторів пройшло кілька етапів: спочатку – це створення індустріального району Джунронг, куди була підведена транспортна мережа, електроенергія, вода та підготовлені ділянки для початку промислового виробництва, далі – створення Агенції з економічного розвитку, так званого «Сінгапурського

єдиного вікна», де інвестор отримував можливість мати справи не з величезною кількістю міністерств, служб, відділів, а з одним агентством та з одним його чиновником, який курирував конкретного інвестора. Ще одним важливим фактором успіху Сінгапуру була практична відсутність корупції, що, звичайно, зробило його привабливим для інвесторів із всього світу. Наслідуючи китайський та японський досвід, сінгапурці кожен рік відбирали та відправляли найкращих своїх випускників у кращі університети Канади, Австралії, Великобританії та інших розвинених країн, таким чином формуючи власних підприємців. Як наслідок, Сінгапур отримав статус найкрупнішого наукового центру Південно-Східної Азії та піднявся до найвищих позицій у світових рейтингах конкурентоспроможності [4, с. 178].

Узагальнюючи зарубіжний досвід державного регулювання та підтримки інноваційної діяльності, можна визначити систему державних заходів, спрямованих на:

- надання пільгового податкового режиму для дослідницьких організацій і винахідників;
- застосування системи прискореної амортизації;
- застосування пільгового порядку сплати мита;
- створення мережі технопарків і технополісів;
- допомога в патентній діяльності;
- надання прямих бюджетних дотацій;
- створення венчурних інноваційних фондів;
- цільове фінансування досліджень;
- надання індивідуальним винахідникам безвідсоткових банківських субсидій, різного роду позичок, дотацій та ін.

Істотну роль серед цих заходів відіграє податкова політика. Підвищення питомої ваги пільг, що забезпечують сприятливий інноваційний клімат, є загальною тенденцією. Головна перевага податкової

підтримки полягає в тому, що пільги надаються не авансом, а як заохочення за реальну інновацію [12, с. 57].

Не менш важливою складовою інноваційної діяльності є інноваційна інфраструктура. На жаль в Україні вона знаходиться на стадії формування. В законі України «Про інноваційну діяльність» інноваційна інфраструктура визначається як «сукупність підприємств, організацій, установ чи їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, які надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)» [5]. Ключові елементи інноваційної інфраструктури – це технопаркові структури та інформаційно-технологічні системи, на практиці ані перші, ані другі не допрацьовують. Якщо ця система певною мірою є недосконалою, то і ринок інновацій потерпає від її негативних проявів, з'являються проблеми на всіх стадіях інноваційного процесу (починаючи з фундаментальних досліджень і кінчаючи збутом).

Серед низки невирішених проблем щодо формування інноваційної культури в українському соціально-економічному середовищі найскладнішою залишається проблема людського фактору або людського капіталу. Справжньою проблемою, яка гальмує становлення національної інноваційної економіки є проблема підприємництва, точніше низький рівень підприємницької активності вітчизняних суб'єктів господарювання [2, с. 86].

Враховуючи українські умови створення та функціонування підприємництва, а отже і впровадження інновацій, можна виділити соціальні групи або категорії громадян, які створюють кадровий резерв для цієї діяльності.

В першу чергу, це достатньо велика кількість працездатних, кваліфікованих кадрів, яка була вивільнена в наслідок припинення діяльності та фінансування багатьох державних підприємств в результаті

пострадянської кризи в промисловості, науці, війсьній сфері, освіті. Отже, зайняття бізнесом для такої категорії громадян було єдиною можливістю для їх матеріального забезпечення та зайнятості взагалі. Такі підприємці частіше за все використовують традиційні підходи в бізнесі характерні для планово-адміністративної економіки [9, с. 106].

Другою категорією громадян, які створили робочу силу підприємницького ринку є працівники споріднених сфер діяльності: торгівля, надання послуг, громадське харчування. Ця категорія вважається найбільш адаптованою до заняття підприємницькою діяльністю, в зв'язку з наявністю знань та навичок у відповідних професійних сферах, але потреба у підвищенні якості цього людського ресурсу залишається актуальною [9, с. 106].

До найбільш перспективної третьої категорії відносяться випускники різних навчальних закладів, які не мають можливості працювати за спеціальністю та вимушені займатися підприємницькою діяльністю. Ця категорія громадян є більш гнучкою, комунікативною, здатною ризикувати та являється джерелом підприємницьких ідей, нововведень [9, с.107].

Отже, можна стверджувати, що рівень розвитку підприємницьких кадрів потребує особливої уваги щодо розвитку підприємництва, формування підприємницької та інноваційної культури.

Сучасні проблеми інноваційної культури в Україні мають бути вирішені за рахунок розвитку людського капіталу. Науково-технічний прогрес супроводжується великими змінами трудової діяльності. Змінюється і зміст трудової діяльності. В цілому зменшується роль фізичного маніпулювання предметами та засобами праці і зростає значення «концептуальних навиків», уміння уявляти складні процеси в цілісній системі, вести діалог з комп'ютером, генерувати ідеї, приймати нестандартні рішення, проявляти ініціативу, розуміти зміст статистичних

величин [8, с. 151]. Тобто процес інтелектуалізації людського ресурсу сьогодні як ніколи набуває все більшої актуальності.

Багато компаній світу вважають основним способом конкурентної боротьби – розвиток персоналу. XXI розвивається на основі інтелекту персоналу. В економічно розвинутих країнах світу створюється новий погляд на робочу силу, як на один з ключових ресурсів економіки, що визначає реальне підвищення ролі людського фактору у виробництві, посилення залежності виробництва від якості, мотивації і характеру використання робочої сили [8, с. 34].

В сучасній науковій літературі можна зустріти такий термін як «людиноремкість» інноваційної діяльності. Саме людський капітал є основним та вирішальним інноваційним ресурсом, здібним генерувати та реалізовувати нові ідеї. Від інших видів економічної діяльності інноваційна активність відрізняється максимальним ступенем самомотивованості [1, с. 25]. Отже на думку фахівців з проблем інноваційної діяльності, необхідна нова якість людського капіталу, тобто людей, схильних до інновацій – таких, які б були органічними суб'єктами інноваційної ментальності, таких які б творили інноваційну культуру.

Грунтуючись на досвіді ряду країн, можна виявити фактори успіху та визначити роль державної політики щодо формування якісного людського ресурсу, завдяки якому стає можливим інноваційний розвиток. Ключове місце в цьому процесі займає створення сучасної, відповідної світовим тенденціям та національним інтересам системи освіти. Які конкретні кроки можуть бути зроблені в цьому напрямку? Враховуючи світовий досвід, наведемо декілька, на наш погляд, найбільш актуальних стосовно цієї проблеми дій: 1) безкоштовна освіта, що дає потрапити в провідні університети та коледжі обдарованим дітям з віддалених регіонів та малозабезпечених верств населення (Німеччина, Норвегія); 2) політика позитивної освіти (Норвегія); 3) підтримка фундаментальних досліджень в

інститутах та університетах (країни ЄС, США); 4) розвинутий науково-освітній комплекс, що вміщає в себе систему підтримки студентів; розвинута мережа наукових університетів з державним фінансуванням (Нідерланди); 5) співпраця університетів та професійних училищ з малими та середніми підприємствами в сфері створення та впровадження інноваційних розробок (Австрія, Франція); співпраця національних учбових закладів з іноземними в контексті навчання студентів за кордоном з ціллю обміну досвідом (Китай, Сінгапур). Все це, на нашу думку, дасть можливість підвищити якість людських ресурсів, сформувати інноваційний потенціал, який може бути реалізований в національній економічній системі.

Отже, при ефективному поєднанні ключових факторів інноваційного розвитку, а саме державного, ринкового та людського можливо сформувати інноваційну культуру, яка в свою чергу вплине на якість підприємництва та економіки в цілому.

Література

1. Афонин И.В. Инновационный менеджмент: Учебное пособие. М.: Гардарики, 2005. 224 с.
2. Бубенко П., Гусев В. Продовжуємо заговорювати інноваційний розвиток // Економіка України. 2016. № 7. С. 82-92.
3. Гринев В.Ф. Инновационный менеджмент: Учеб. пособие. К.: МАУП, 2000. 148 с.
4. Духовно-культурні чинники соціоекономічної динаміки. Монографія молодих вчених / Під наук. ред. д.е.н., проф. Г.В. Задорожного, к.е.н., доц. І. Давидова. Харків: Точка, 2013. 266 с.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність. Із змінами і доповненнями» від 16 жовтня 2012 року, № 5460 – VI // Урядовий кур'єр. 2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

6. Зухба Д.С. Личность инноватора: детерминанты в контексте потенциала создания новой стоимости // Соціальна економіка. 2009. № 3-4. С. 154-160.
7. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 504 с.
8. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: Навчальний посібник. Київ, «Кондор». 2006. 308 с.
9. Назаренко Н.С. Соціально-економічні аспекти розвитку підприємництва в Україні // Соціальна економіка. 2012. № 2-3. С. 105-109.
10. Палеха Ю.І., Палеха О.Ю., Горбань Ю.І. Інформаційна культура: навч. посібн. / за заг. ред. проф. Палехи Ю.І. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 400 с.
11. Пашута М.Т., Шкільнюк О.М. Інновації: понятійно-термінологічний апарат, економічна сутність та шляхи стимулювання. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 118 с.
12. Пилипенко О.В. Державне управління інноваційною діяльністю в Україні: проблеми та перспективи // Економіка України. 2016. № 9. С. 31-43.
13. Управління інноваційною діяльністю: магістерський курс. Підручник / За ред. проф. Перерви П.Г., проф. Погорелова М.І., проф. Меховича С.А., проф. Ларки М.І. Харків: Віровець А.П. «Апостроф», 2011. 614 с.

References

1. Afonin I.V. Innovatsionnyiy menedzhment: Uchebnoe posobie. M.: Gardariki, 2005. 224 s.
2. Bubenko P., Husiev V. Prodovzhuemo zahovoriuvaty innovatsiinyi rozvytok // Ekonomika Ukrainy. 2016. № 7. S. 82-92.

3. Hrynev V.F. Ynnovatsyionnyi menedzhment: Ucheb. posobye. K.: MAUP, 2000. 148 s.
4. Dukhovno-kulturni chynnyky sotsioekonomichnoi dynamiky. Monohrafiia molodykh vchenykh / Pid nauk. red. d.e.n., prof. H.V. Zadorozhnoho, k.e.n., dots. I. Davydova. Kharkiv: Tochka, 2013. 266 s.
5. Zakon Ukrainy «Pro innovatsiinu diialnist. Iz zminamy i dopovnenniamy» vid 16 zhovtnia 2012 roku, № 5460 – VI // Uriadovyi kurier. 2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
6. Zukhba D.S. Lychnost ynnovatora: determinanty v kontekste potentsyala sozdanyia novoi stoymosty // Sotsialna ekonomika. 2009. № 3-4. S. 154-160.
7. Krasnokutska N.V. Innovatsiinyi menedzhment: Navch. posibnyk. K.: KNEU, 2003. 504 s.
8. Krushelnytska O.V., Melnychuk D.P. Upravlinnia personalom: Navchalnyi posibnyk. Kyiv, «Kondor». 2006. 308 s.
9. Nazarenko N.S. Sotsialno-ekonomichni aspekty rozvytku pidpryiemnytstva v Ukraini // Sotsialna ekonomika. 2012. № 2-3. S. 105-109.
10. Palekha Yu.I., Palekha O.Iu., Horban Yu.I. Informatsiina kultura: navch. posibn. / za zah. red. prof. Palekhy Yu.I. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K, 2020. 400 s.
11. Pashuta M.T., Shkilniuk O.M. Innovatsii: poniatiino-terminolohichni aparat, ekonomichna sutnist ta shliakhy stymuliuвання. Navchalnyi posibnyk. K.: Tsentr navchalnoi literatury, 2005. 118 s.
12. Pylypenko O.V. Derzhavne upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v Ukraini: problemy ta perspektyvy // Ekonomika Ukrainy. 2016. № 9. S. 31-43.
13. Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu: mahisterskyi kurs. Pidruchnyk / Za red. prof. Perervy P.H., prof. Pohorielova M.I., prof. Mekhovycha S.A., prof. Larky M.I. Kharkiv: Virovets A.P. «Apostrof», 2011. 614 s.